

5. DOKUMENTUM

OLASZORSZÁG MEGJEGYZÉSEI AZ ÖTÖS BIZOTTSÁG JELENTÉSÉRE

Genf, 1935. szeptember 22.

*Forrás: Documents relating to the Dispute between Ethiopia and Italy.
London, 1935. pp 7—9.³⁸*

*

I. Az Ötös Bizottság nem vette figyelembe azokat a különleges vádakát, amelyek az Olasz Kormányhozott fel Etiópia ellen azzal kapcsolatban, hogy Etiópia nem teljesítette a Szövetségbe való belépéskor vállalt kötelezettségeit. Azt sem vették figyelembe, hogy bár Etiópia még mindig a Szövetség érdemes tagja, mégsem teljesítette kötelezségeit, másokat pedig nyíltan megsértett.³⁹

Az Ötös Bizottság nem szentelt elegendő figyelmet annak a ténynek, hogy Etiópia bizonyos különleges és sajátos feltételek mellett lett a Szövetség tagja, és minthogy már nem teljesíti kötelezettségeit, amelyekhez tagságát szigorúan kötötték, nem tekinthető a Szövetség tagjának.

II. Az Olasz Kormány által beterjesztett memorandum a fenti okok miatt visszautasította Etiópia jogát arra, hogy egyenlő helyzetben tárgyalhasson a Szövetség más tagjaival, ezért felhívja a Szövetség figyelmét a valós helyzetre, ami az Etióp Birodalmat jellemzi, mely igen különbözik attól, amit a Szövetség tagállamaitól elvár.

Az Olasz Kormány memorandumja feltárta azt a lényeges különbséget, amely az ősi Amhara törzsterület (központi fennsík) és az utóbbi ötven évben Abesszinia által meghódított külső területek között mutatkozik. Uralkodóik helytelen kormányzata miatt, akik lelkiismeretfurdalás nélkül

³⁸ Francia nyelvű szövege megtalálható: *Société des Nations, Journal Officiel*, 1935. pp. 1624—1625.

³⁹ Etiópia 1923-ban különleges feltételek mellett lehetett csak a Népszövetség tagja. E feltételek között kiemelkedő szerepe volt annak, hogy Haile Selasszié kötelezettséget vállalt a rabszolgaság és a rabszolga-kereskedelem felszámolása érdekében. A császár (illetve 1916 és 1930 között „csak” régens) 1935-ig négy fontosabb rendeletet, ill. törvényt hozott ez ügyben (1918, 1922, 1924 és 1931). Azonban Etiópiában a rabszolgaság intézménye oly mélyen gyökerezett a társadalomban, hogy felszabadításuk nem lehetett sem elég gyors, sem zökkenőmentes. Iliába voltak Haile Selasszié szándékai eltökéltek, az európai megfigyelők és a közvélemény mindig elégedetlen maradt. Sandford, Christine: *Ethiopia under Haile Selassie*. London, 1946. pp. 135—140. Marcus, Harold G.: *Haile Sellassie*, pp. 48—51, 115.

kizsákmányolják és a rabszolgakereskedelem forrásaként használják fel őket, ezek a területek olyan állapotba kerültek, hogy megmentésük azonnali és messzemenő beavatkozást igényel; a Négus törvényei nem hatásosak.⁴⁰

III. Az olasz memorandum egészében véve rámutat arra, hogy a kielégítő megoldás érdekében az etióp problémát a következő módon szükséges megoldani: —

- (1) Az Abesszin Államot, ahogy helyesen nevezik, olyan helyzetbe kell hozni, hogy ne sérthesse meg szomszédait, közigazgatását pedig úgy kell megreformálni, hogy az ország a civilizáció magasabb szintjére emelkedjék.
- (2) A különféle népeket, akik Abesszinia zsarnokságának alattvalói és embertelen körülmények között élnek az ország határai mentén, meg kell menteni.

Az ilyen népeket egyszer és mindenkorra meg kell szabadítani az ország rossz kormányzatától, amely nem képes, és soha nem is lesz képes teljesíteni egy olyan állam küldetését, amely különböző fajokat foglal magába.

IV. Az Ötös Bizottság előterjesztései kizárólag olyan támogatásra tesznek ajánlatot az Abesszin Államnak, amely bár bizonyos tekintetben nagyon alapos, lényegében azonban nem különbözik attól a támogatástól, amelyet a Szövetség más államoknak ajánlott fel átmeneti nehézségeik idején.

Egy olyan ország esetében, ahol a barbár körülmények erőteljes modern fegyverzettel párosulnak, a nemzetközi felügyelet nem tekinthető megoldásnak, mert nem felel meg sem a Szövetség céljainak, hogy végső erőfeszítésével a civilizáció magasabb szintjére emelje Etiópiát, sem Olaszországnak, amely Etiópiában különösen veszélyes ellenfelét látja.

V. Az ilyen eset, mint Etiópiáé, nem értelmezhető az Alapszerződés mentén, mivel az Alapszerződés nem veszi figyelembe az olyan országok esetét, amelyek bár méltatlanul és elképesztő módon a Nemzetek Szövetségének részesei, továbbra is jogukat hangoztatják és a kötelezettségek betartását követelik, holott ezeket ők mulasztották el.

Az Olasz Kormány képviselője a Szövetség szeptember 4-i Tanácsán előre megjósolta, hogy az Alapszerződés hatáskörén belül a legdicséretesebb

⁴⁰ Bár az 'Abesszinia' kifejezést általában Etiópia régebbi elnevezésének tartják, ez nem teljesen fedi a valóságot. Korábban Abessziniának nevezték azt a területet, amely az 'etióp' államot alkotta II. Menelik hódításáig, vagyis az uralkodó amhara és tigré törzsek ősi területeit. Ezzel szemben a Nyugat Etiópiának nevezte a Menelik által jelentősen kiszélesített birodalmat, jóllehet maguk az etiópok sohasem tettek ilyen különbséget.

erőfeszítések sem hozhatnak kielégítő eredményt, és a Szövetségnek nehéz lesz megoldást találnia az etióp problémára.

VI. Beterjesztettünk néhány döntési lehetőséget, az alkalmazás rugalmasságával, még az olyan szövetségi alapelvek nyomán is, mint a mandátumok intézménye, de a probléma megoldása mégsem került közelebb. Az Ötös Bizottság nem követte ezt a vonalat, és a megoldás alapját a támogatás elvére helyezte, amely nem megfelelő Etiópia esetében.⁴¹

Igaz, hogy a külföldi specialisták kinevezése segítene a rendőri és csendőri szolgálatok megszervezésében. Azonban már most is sok — valójában túl sok — van e specialistákból Etiópiában. Amit ezek tettek, nem más, mint hogy Etiópia fegyveres erejét a hatékonyság modern fokára emelték. Következésképp még veszélyesebbé tették Etiópiát szomszédaira, különösképpen Olaszországra nézve.⁴²

Az úgy annál is komolyabb, mivel az Ötös Bizottság előterjesztése a hadszervezetet teljesen ellenőrizetlenül hagyja.

Az a tény, hogy a bizottság tervezete a hadsereget teljesen a Kormány kezében hagyja, ugyanakkor kevésbé fontos kérdésekben ellenőrzi a Kormányt, azt mutatja, hogy a tervet nem gyakorlati kritériumokra alapozták, és nem vették figyelembe a realitásokat.

VII. A bizottság teljes egészében mellőzi az olasz érveket, amelyek szerződéseken, történeti tényeken, az olasz gyarmatok védelmén és Olaszország afrikai küldetésén alapulnak.

Az Ötös Bizottság nem vette figyelembe Olaszország sajátos etiópiai helyzetét, amely az 1906-os Háromoldalú Szerződés következménye, sem a korábbi egyezményeket, amelyek ennek szerves részét képezik.

A kijelentések, amelyeket Franciaország és az Egyesült Királyság képviselői tettek, Olaszország területi kiigazítására hivatkoznak, lemondva egyes területeikről a szomáliparti régióban Etiópia javára.

⁴¹ Olaszország azt szerette volna elérni, hogy a Népszövetség nyilvánítsa mandátumának Etiópiát olasz felügyelettel. Ezt az Alapszerződés 22. cikkelye tette volna elvileg lehetővé.

⁴² A harmincas évek közepén mintegy száz külföldi szerepelt az etióp kormány bérlistáján. Ezek többsége orosz emigráns volt, akik a Közmunkügyi Minisztériumban dolgoztak alacsony bért. A Hadügyminisztériumban húsz belga és svájci katonatiszt dolgozott, a légierőnél pedig nyolc francia pilóta (ez egyben megadja az etióp felségjelű repülőgépek számát is...). Mindössze öt személy kapott tanácsadói címet: Eric Virgin (svéd) a Külügyminisztériumban, Frank de Halpert (angol) a Belügyminisztériumban, Jacques Auberson (svájci) az Igazságügyminisztériumban, E. A. Colson (amerikai) a Pénzügyminisztériumban és F. E. Work (amerikai) az Oktatási Minisztériumban. Marcus, Harold G.: *Haile Sellassie*, p. 138.

Ez úgy tűnik, felújítása annak az előterjesztésnek, amely Etiópiát tengeri kijáráshoz juttatja.

Az Olasz Kormány rákényszerül arra, hogy végérvényesen visszautasítsa az ilyen előterjesztéseket, és ismételten felhívja a figyelmet az olyan megoldás veszélyeire, amely Etiópiát tengeri Hatalommá teszi, így súlyosbítva azt a fenyegetést, amelyet Olaszország számára jelent.

Az Olasz Kormány e lehetőséget mindig visszautasította. Olaszország korábban már elutasított egy etióp előterjesztést, hogy Ogadent cseréljék el egy Eritrea olasz gyarmaton át vezető tengeri kijáratért. Az Olasz Kormány most még határozottabban ellenez minden olyan területről való lemondást, amely Etiópiát tengeri kijáráshoz juttatná más Hatalomnak gyarmatainak keresztül. Az ilyen lehetőségre való pusztán utalás is azt mutatja, hogy figyelmen kívül hagyták az olasz érveket, és az okokat, amelyek a jelenlegi konfliktushoz vezettek, főleg hogy Etiópia fenyegetést jelent Olaszország számára.

Az ilyen előterjesztések elemzése helyett, amelyek nem arányosak a helyzet súlyával, az Ötös Bizottságnak meg kellett volna vizsgálnia azokat a területi jogokat, amelyek Olaszországot megilletik a Háromoldalú Szerződés (b) paragrafusának 4. cikkelye alapján — vagyis, hogy Olaszországnak joga van az összeköttetésre az eritreai olasz gyarmatok és Szomáliföld között Addisz Ababától keletre.⁴³

Ezzel ellentétben az Ötös Bizottság előterjesztésében pusztán azért említette meg a Háromoldalú Szerződést, hogy a másik két Hatalom jogait és érdekeit hangsúlyozza az egyezményrel kapcsolatban.

VIII. Franciaország és az Egyesült Királyság kormányai elismerik, hogy Olaszországnak különleges érdekei vannak Etiópia gazdasági fejlődésében. Olaszország figyelembe veszi e barátságos kitétel, ugyanakkor megjegyzi, hogy e koncessziók átültetése a gyakorlatba csakis Olaszország és Etiópia között különleges egyezmények által valósíthatók meg.

Azonban mindazok az okok, amelyek az olasz—etióp konfliktushoz vezettek, és az a helyzet, amelyben Olaszország magát találta, arra kényszerítik, hogy rámutassanak, Etiópiával lehetetlen bármely egyezmény,

⁴³ Nagy Britannia, Franciaország és Olaszország 1906-ban kötötte meg az ún. Három Oldalú Szerződést, amelyben Anglia és Franciaország elismerte az olaszok „különleges” gazdasági érdekeit Etiópiában, ugyanakkor mindhárman garanciát vállaltak az afrikai ország szuverenitására. Az egyezmény 4. cikkelye azonban, arra az esetre, ha az etióp birodalom mégis felbomlana, felosztotta Etiópiát a három nagyhatalom között, bár leszögezte, hogy az aláíró államoknak „minden erőfeszítést meg kell tenniük” Etiópia integritásának megőrzése érdekében. Marcus, Harold G.: *A Preliminary History of the Tripartite Treaty of December 13, 1906*. In: *Journal of Ethiopian Studies*, vol. II. No. 2. (1964), pp. 21-40.

legyen az akár gazdasági, tekintettel arra, hogy ez az ország egyrészt képtelen, másrészt alkalmatlan arra, hogy nemzetközi egyezmények bármilyen formájában részt vegyen.

Fordította: Szélinger Balázs